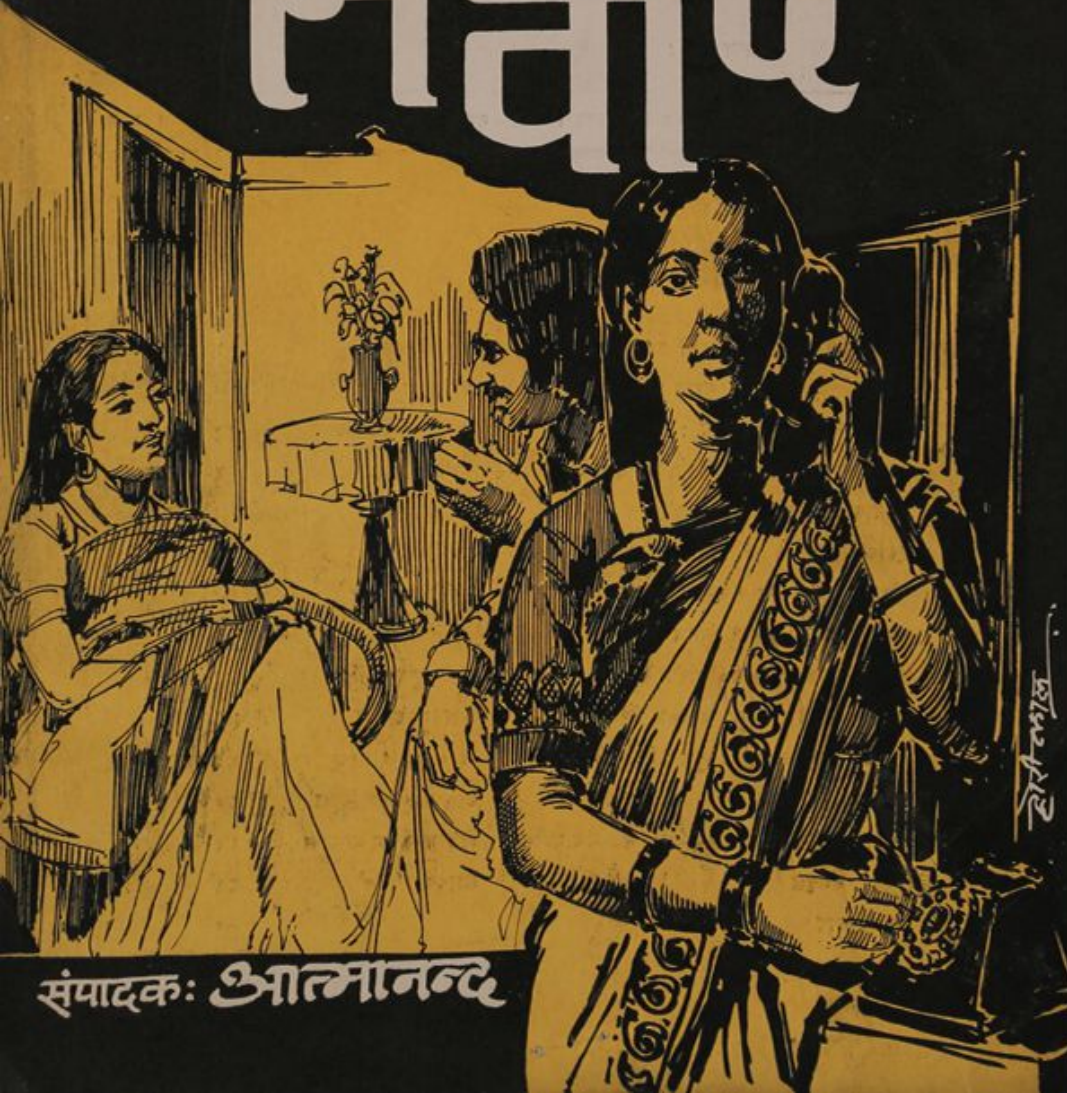

अभिनय संवाद

संपादक: आत्मानन्द

एकांकी

★

इधर उधर

★

लेखक :

लालदेव बिकारी (मोरिशस)

★

पात्र :

प्रथम पुरुष

द्वितीय पुरुष

तृतीय पुरुष

चतुर्थ पुरुष

★

यह नाटक बिना सेट का भी किया जा सकता है लेकिन कोई निर्देशक चाहें तो अपने अनुसार दृश्यबन्ध का निर्माण भी कर सकते हैं।

OCT-DEC 1971

भारतीय रंगमंच का त्रैमासिक
संपादक नेमिचंद्र जैन
अंक सत्रह

हयवदन

गिरीश करनाड

ब० व० कारंत द्वारा अनूदित*

इस नाटक का कपिल-देवदत्त वाला प्रसंग मूल बेताल पंचविंशति कथा की छोटी कहानी से लिया गया है। लेकिन इसी मूल कथा को आधार बनाकर टामस मान ने जो लंबी कहानी लिखी थी, उस का भी मैं उपकृत रहा हूँ। मान की कहानी में से जिन अंशों की आवश्यकता थी उनका इस नाटक में उपयोग करने की अनुमति के लिए मैं श्रीमती काव्या मान का आभार मानता हूँ। होमी भाभा फ़ेलोशिप कौन्सिल के प्रति भी मैं अपनी कृतज्ञता ज्ञापन करता हूँ जिसकी अध्ययन-वृत्ति के फलस्वरूप यह नाटक संभव हो सका। —लेखक

पात्र (प्रवेशानुसार)

भागवत	महाकाली
नट-१	गुड़िया-१
हयवदन	गुड़िया-२
देवदत्त	नट-२
कपिल	लड़का
पद्मिनी	

नट-१ और २ के द्वारा देवदत्त-कपिल का अभिनय भी कराया जा सकता है।

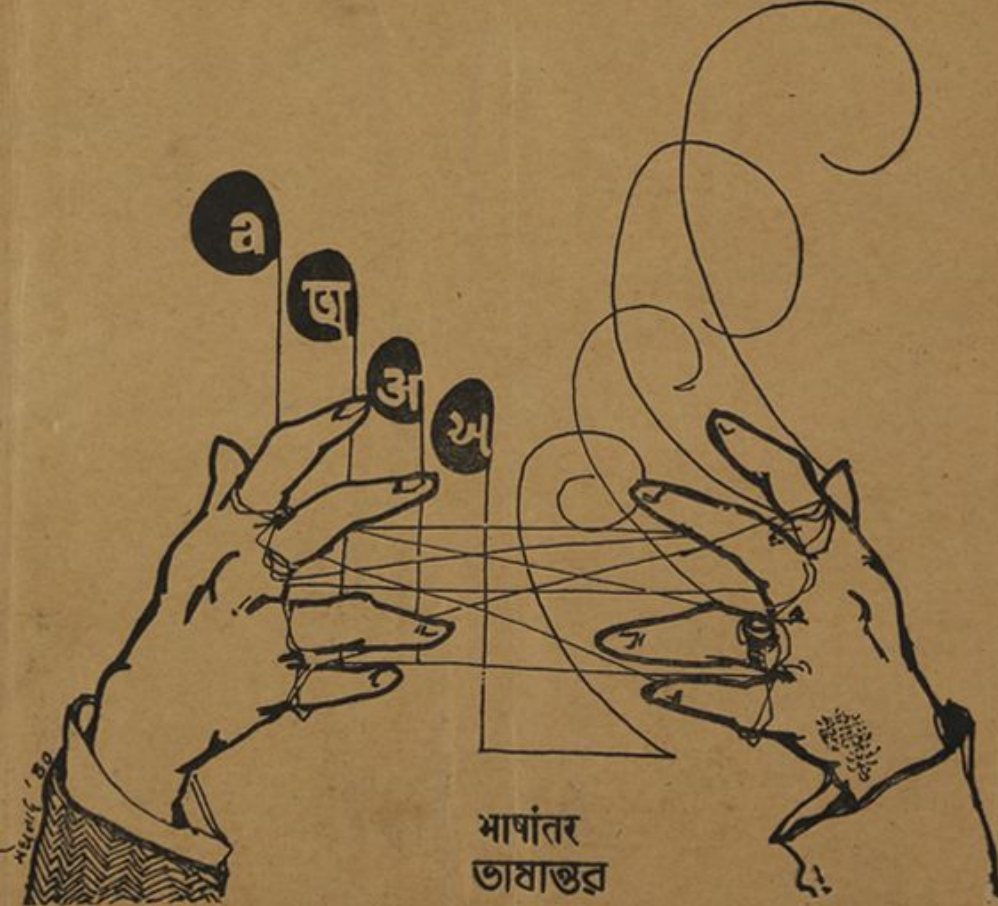
* इस नाटक को खेलने या इसका कोई अन्य उपयोग करने के पहले लेखक तथा अनुवादक की लिखित अनुमति लेना अनिवार्य है।

भारतशास्त्र

एक माही नाटकपत्र

जुलै - ऑगस्ट १९८० ३ रुपये

भाषांतर
भाषांतर

गॅलिलिओ : प्रवेश <

बेटॉल्ट ब्रेल्ट भाषांतर : राजीव नाईक

'गॅलिलिओ' मधला आठवा प्रवेश पुढे वेत आहेत. आसयवृष्ट्या नाटकातला हा एक अत्यंत महत्त्वपूर्ण प्रवेश तर आहेच, खेरीज भाषांतराबाबत श्री राजीव नाईकांनी केलेल्या चर्चेला ह्या प्रवेशाचं वाचन पुरक ठरू शकेल.

मूळ लेखक : बेटॉल्ट ब्रेल्ट इंग्रजी भाषांतर : डेस्मंड आय वेंसे मराठी भाषांतर : राजीव नाईक

गॅलिलिओ असता उदास
एक छोटा मंक त्याला आला भेटण्यास
छोटा मंक होता गरीब कुळीचा
'विज्ञान' विषय होता त्यांच्या संभाषणाचा

(रोम मधला पलरिन्सच्या अम्ब्रॅसंडरचा निवास. ज्या छोटा मंकने कलिजियम् रोमॅनियम मधल्या चर्चेंनंतर पोपच्या खगोलशास्त्रज्ञांचा निर्णय गॅलिलिओंना सांगितला होता, त्याचं म्हणणं आता गॅलिलिओ ऐकून घेतात.)

गॅलिलिओ : बोल, बोल. तुझ्या वागण्यामुळे तुला काय हवं ते बोलायचा अधिकार प्राप्त झालाय.

छोटा मंक : मी गणिताचा अभ्यास केलाय, सिनियोर गॅलिली.

गॅलिलिओ : जर 'कधी दोन अधिक दोन चार होतात' असं त्यांनी तुला कबूल करायला लावलं तर त्याची तुला नक्कीच मदत होईल.

छोटा मंक : सिनियोर गॅलिली, गेल्या तीन रात्री मला बिलकुल झोप लागली नाही. मी वाचलेलं पवित्र शास्त्र आणि पाहिलेले ज्युपिटरचे चंद्र ह्यांची सांगड कशी घालायी हे मला कळतच नाहीए. म्हणून मी ठरवलं की आज लवकरच मासला जायचं आणि तुमच्याकडे यायचं.

गॅलिलिओ : ज्युपिटरला चंद्र नाही आहेत..... असं सांगण्यासाठी ?

छोटा मंक : नाही. मला त्या पवित्र शास्त्रातील गूड आकळलं आहे, स्वैर संशोधनापासून काय धोका आहे हे आता मला स्पष्ट दिसू लागलय, आणि खगोलशास्त्र-

जाला देखील ह्या सिद्धांतापासून दूर करणारी कारणे तुमच्या समोर मांडणं हे मी माझं कर्तव्य समजतो.

गॅलिलिओ : मला वाटतं ही कारणं मला अगोदरच ठाऊक आहेत.

छोटा मंक : तुमचा कडवटपणा मी समजू शकतो तुम्ही चर्चेच्या अफाट सत्तेचा विचार करताहात.

गॅलिलिओ : 'शारीरीक क्लेषाची साधन' इतकं म्हटलं तरी पुरे.

छोटा मंक : पण मी दुसरी कारणं सुचवेन थोडा वेळ मला माझ्यापुरतं बोलू द्या. मी कंपानातील गरीब

नेतमजुरातील कुटुंबात लहानाचा मोठा झालो. ते अगदी साधे लोक होते. त्यांना ऑलीव वृक्षाबद्दल माहिती होती, पण बाकी कशाबद्दलच नव्हती. मी व्हीनसच्या

कला पहात असताना मला डोळ्यासमोर दिसताहेत चीज खात शेकोटी शेजारी माझ्या बहिणीबरोबर बसलेले

माझे आईवडील. त्यांच्यावरती शतकाशतकाच्या धुरांनी काळपा पडलेल्या तुळ्या आहेत. त्यांनी त्यांच्या धर-

धरणाच्या म्हाताच्या हातात चमचे धरले आहेत. ते श्रीमंत नाहीएत, पण त्यांच्या कमनशिबात सुद्धा

सवं वस्तूंचा एक अदृश्य नियमीतपणा दडून बसलाय. त्यांना सकाळपासून रात्रीपर्यंतची कामं आहेत. लादी

पुसायची आहे, ऑलीव वृक्षाची निरनिराळ्या ऋतूत निरनिराळ्या पद्धतीने काळजी घ्यायची आहे, कर

भरायचे आहेत. त्यांच्यावर कोसळणाऱ्या संकटात सुद्धा

एकप्रकारचा नियमीतपणा आहे. माझ्या वडलांची कंबर वाकत जाते ती अचानकपणे नाही, तर दर ऑलीव हंगा-

मात थोडी थोडी आणि नियमीतपणे. आणि नियमीत-

झरना

अंक 42 : जुलाई-सितम्बर 1987

नाचत गिरिधरन संग
प्रेम मुदित रास रंग
उरपतिरप लेत तान नागर नागरी-
सा रे ग म प ध नि
ग म प नि उघटित गति
सप्त सुरनि लेत लाग डाट कल अति उजागरी
चर्वन तामूल धेत
ध्रुव तालें गतिहि लेत
गिह गिह तत् थों थों अलग लाग री-
सुरत केलि रस विलास
बलि बलि बलि कुंभनदास
श्री राघानंद नैदनि वर सुहाग री-

उत्तर प्रदेश संगीत नाटक अकादमी

रासलीला

घेरलनि घेरलनि हो मधुवन में कन्हार्ई

मोती बी० ए०

मुमिरिले सारदा भवानी हो
जिनि करिहें सहाई
बिनई बियास बेटवग्हा हो
मुखदेव गोसाईं,

गरभ मनार्ई मैया देवकी के हो
दूधवा धेनु गाईं
चरन सरन गोहरार्ई ले हो
मुनु, जसमति माई !

रउरी लइकवा के दिन दिन हो अब बढ़ेले डिठार्ई
करेला गुआलिन बीचवा हो घूमि घूमि ठकुरार्ई
फोरि देला मांथ के मटुकिया हो दूधवा डरकार्ई
बांसुरी में नाव ले ले बोले हो करि करि चतुरार्ई
मोहि लेला हमनी के जियरा हो मेला चिरवा चो राई
सावरो सुरतिया पिरतिया हो मनवा में अधिकाई
रहि रहि बरेला उछन्नर हो कछु कहलो ना जाई

सगरी गुआल बाल सँगवा हो
मिलि करें बरियाई
घेरलनि घेरलनि घेरलनि हो
मधुवन में कन्हार्ई !

पार्श्व से-
कालिन्दी के पावन तट पर
बंसीबट की छांह
शरद चाँदनी लिपट रही
घर मुरलीधर की बांह

चन्द्रदेव का मंडल अनुपम
केसर वर्ण मुडोल
अरुण हो उटे लज्जा से
प्राची के मोल कपोल

धी पूनों की रात मुहानी
मंथर मंथर धार

Full-Length ENACT Plays

- 1 MOHAN RAKESH: One Day in Ashadha (Hindi, *Ashadh Ka Ek Din*) tr. Sarah K. Ensley; Aug. Sep. '69
- 2 DINA MEHTA: The Myth-Makers (English); Nov. '69
- 3 MARIO FRATTI: Che Guevara (English); April '70
- 4 PARTAP SHARMA: The Professor Has a War-Cry (English); June '70
- 5 RAJINDER PAUL: Ashes Above the Fire (English); Aug.-Sep. '70
- 6 VIJAY TENDULKAR: Silence! The Court Is In Session (Marathi) tr. Priya Adarkar; Jan.-Feb. '71
- 7 MARIO FRATTI: The Cage (English); April '71
- 8 MOHAN RAKESH: Halfway House (Hindi, *Adhe Adhure*) tr. Bindu Batra; May '71
- 9 GIRISH KARNAD: Hayavadana (Kannada) tr. Girish Karnad; June '71
- 10 C.T. KHANOLKAR: Bajirao the Cipher (Marathi) tr. Kumud Mehta; Aug.-Sep. '71
- 11 BADAL SIRCAR: There's No End (Bengali, *Shesh Nei*) tr. K. Raha; Nov. '71
- 12 INDIRA PARTHASARATHI: Layers of Blankets (Tamil) tr. N.S. Jagannathan; Jan.-Feb. '72
- 13 DHARMAVIR BHARATI: The Blind Age (Hindi, *Andha Yug*) tr. Paul Jacob; May '72
- 14 UTPAL DUTT: Hunting the Sun (Bengali, *Surya Shikar*) tr. Utpal Dutt; Aug.-Sep. '72
- 15 MARIO FRATTI: The Chinese Friend & The Family (English); Oct. '72
- 16 MOHAN RAKESH: The Great Swans of the Waves (Hindi, *Lehron Ke Rajhans*) tr. Paul Jacob & Meena Williams; Jan.-Feb. '73
- 17 C. T. KHANOLKAR: The Indestructible (Marathi, *Avadhya*) tr. Shanta Shahane; May '73
- 18 OMCHERI: The Flood (Malayalam, *Pralayam*) tr. Paul Jacob; July '73
- 19 MOHAN RAKESH: Short Play Trilogy (Hindi) tr. Bindu Batra; Aug.-Sep. '73
- 20 MARIO FRATTI: Chile '73 (English); Oct., Nov., Dec. '73
- 21 SNEHALATA REDDY: Sita (English); Jan.-Feb. '74
- 22 P. S. VASUDEV: The Celestial Empire and M/s. Jardine, Matheson & Co. (English); May '74
- 23 KRISHNA BALDEV VAID: Moan No More (Hindi) tr. Krishna Baldev Vaid; June '74
- 24 INDIRA PARTHASARATHI: Aurangzeb (Tamil) tr. K. V. Ramanathan; July-Aug. '74
- 25 MAHESH ELKUNCHWAR: Garbo (Marathi) tr. Shanta Gokhale; Nov. '74
- 26 MARIO FRATTI: Patty Hearst (English); Jan.-Feb. '75
- 27 ANIL SAARI (adaptor): Camus' The Fall (English); May-June; '75
- 28 J. P. DAS: Before Sunset (Oriya, *Suryasta Purabu*) tr. J. P. Das; July-Aug. '75
- 29 VIDYADHAR PUNDALIK: Mother Draupadi (Marathi, *Mata Draupadi*); Sep.-Oct. '75
- 30 GURAZADA APPARAO: Bridal Bargain (Telugu, *Kanya Sulkam*) tr. S. Gopalumurthy & K. Ramesh Babu; Jan.-Feb. '76
- 31 KAMAL KAPUR: Sona's Song (English); March-April '76
- 32 V. SHANKARANARAYANAN: An Epilogue (English); May-June '76
- 33 MARIO FRATTI: Heinz A. Kussingar (English); Aug.-Sept. '76
- 34 MAHESH ELKUNCHWAR: A Breath of Scandal (Marathi) tr. Shanta Gokhale; Oct.-Nov. '76
- 35 PRITHIPAL S. VASUDEV: Lord Ravan of Shri Lanka (English); Jan-Feb '77
- 36 BADAL SIRCAR: That Other History (Bengali, *Baki Itihas*) tr. Vinod Doshi; March-April '77
- 37 ARUN SHARMA: The Food (Assamese, *Ahar*) tr. Arun Sharma; Jan-Feb. '78
- 38 J.P. DAS: The Underdog (Oriya) tr. Ravi Baswani, March-April '78
- 39 MANORANJAN DAS: The Wooden Horse (Oriya) tr. Praphulla Kumar Mohanty; March-April '78
- 40 JAG MOHAN: Two Myth Fiction Plays (English); May-June '78
- 41 PRITHIPAL S. VASUDEV: Wajid Ali Shah (English), July-Aug. '78
- 42 MARIO FRATTI: Six Passionate Women (English); Nov.-Dec. '78
- 43 MAHESH ELKUNCHWAR: Rakta Pushpa (Marathi); Jan.-Feb. '79
- 44 PRITHIPAL S. VASUDEV: The Limb (English); May-June '79
- 45 ACHYUT VAZE: Sofa-Cum-Bed (Marathi) tr. Ashish Rajadhyakshia; Sep.-Oct. '79
- 46 BALWANT GARGI: The Dark Ritual (Punjabi); Jan.-Feb. '80
- 47 SURJIT SINGH SETHI: Mirza My Love (Punjabi); Jan.-Feb. '80

